

Küsimused-Vastused

Seakasvatajate ja sealihatootmise ümarlaud

17.01.2024, Aretuse 2, Märja

Korraldajad: Anu Hellenurme (ETSAÜ), Meeli Lindsaar (EPKK)

Protokollis: Kaie Laaneväli-Vinokurov (METK)

Esinejad: Olev Kalda (PTA), Anne-Ly Veetamm (PTA), Helen Prommik (PTA), Elina Tooming (PTA), Piret Aasmäe (REM), Enno Piisang (REM)

---

17. jaanuaril toimus järjekorras kolmas sealihatootjate ümarlaud.

1. Loomade heaolu raport, karjatervise programm

- *Loomade heaolu raport, karjatervise programm – Olev Kalda, PTA*

Ülevaade kuidas PTA heaolunõuete täitmist kontrollib. Paaris ettevõttes käidi koha peal järelevalveametnike tööd hindamas. Auditit alustati 2023. a veebruaris, aruanne kinnitati 2023. a detsembri alguses. Mitmed tähelepanekud PTA tegevuse ossas, sh kas heaolunõudeid kontrollitakse selliselt nagu peab, kas alusdokumendid on paigas. Määrus nr 80 sätestab heaolu nõuded sigade pidamisel, PTA juhised ja juhendid, mis sätestavad kontrolli protseduuri.

Kuivõrd on sabade lõikamine tavaks ning kas sabasid lõigates on lähtunud kehtivast õigusest. Lõikamine lubatud ainult veterinaararsti hinnangule põhinedes, pärast kõikide lõikamise välimise (st sigade heaolu tagamise) meetmete ära kasutamist ettevõtja poolt. Sabade lõikamise osas leiti, et veterinaararstide hinnangud ja nõutud märke peetavas arvestuses, tuli välja, et PTA ei ole olnud järjekindel nõudmisel ning seakasvatajad ei ole olnud järjekindlad nõude täitmisel.

Bioturvalisus - järelevalve toimingud ja nende läbi viimine. Bioturvalisusega on pigem hästi. Kuid on tulnud ette olukordi, kus järelevalveametniku ettevõttesse saamine on muudetud äärmiselt keeruliseks kuni võimatu. Keelatud kaasa võtta pildistamiseks vajalik telefon, nõuetele vastavuse hindamise kontroll-lehtede väljatrükke jne. Oluline on saavutada mõistmine, et ametnik on bioturvalisuse tagamisel teadlik ning ei teeks midagi, mis ohustab bioturvalisust. Raport jäeldab, et puudub ühtne arusaam.

2024. aasta keskpaigaks teeb PTA kokkuvõtte eelmise aasta alguses käivitatud süvendatud heaolu kontrollidest, mille põhjal täiendavad juhised seakasvatajatele, kuidas paremini loomade heaolu farmis tagada.

Vähemalt kord aastas kontrollitakse seakasvatavate loomade heaolu.

Küsimused:

1. Järelevalve teostamise takistamine.

Ametnik peab tagama bioturvalisuse. Ametnikule tuleb sellisel juhul tagada ettevõtte poolt tagada võimalus pilte/ jäädvustusi teha. Kui ametnikul enda vahenditega see võimalus puudub ning ka ettevõtja võimalusi ei loo, on tegemist järelevalve läbiviimise takistamisega.

2. Suund on, et järelevalve tuleb ette teatamata.

Õigusaktist tulev nõue, et üldjuhul järelevalvetoiming ette teavitamiseta. Kuid eeldab siiski teatud kokkuleppeid ja olukorraga arvestamist. PTA annab mõistliku aja jooksul teada. Ettevõttel tuleb tagada valmisolek ametnik vastu võtta (füüsiliselt koha peal).

3. Järelevalve kaameratele ligipääsu andmisega järelevalve tegemine.

Otsest pakkumist PTA-le veel tehtud ei ole, kuid valmisolek võimaluse arutamiseks on olemas. Haldusmenetlemise viisi valib ametnik, kelle otsustada jääb, kas see on piisav viis järelevalve teostamiseks.

- *Riiklike tauditõrje programmide rakendusmeetmed, Anne-Ly Veetamm, PTA*

Sigade klassikaline katk, SAK, PRRS, Aujeszky haigus. Proov võetakse kõikidest karjadest kord aastas. Proove võtab volitatud veterinaararst. Volitatud veterinaararstide lepinguid 2024. aastal 19, lepingupartneritele on saadetud uuritavate karjade nimekiri. Uuringud makstakse kinni riigi poolt. Ettevõtja peab tasuma transpordikulu.

SAK ja sigade klassikaline katk on A-kategooria haigused, nende avastamisel tuleb tauditõrjemeetmena kogu kari hävitada.

B ja C kategooria taudid, mille puhul liikmesriigile on antud ametlik taudivabadus. Aujeszky haiguse (C kategooria) puhul on Eesti ametlikult haiguse vaba kodusigadel (esineb metssigadel).

Kord aastas PTA esitab EKle raporti, milliseid haiguseid seirati ja millised olid tulemused.

SAK-i puhul on lisaks aktiivse seire proovidele (ülalviidatud vereproovid 1 kord aastas) vajalik läbi viia ka pidevat passiivset seiret. See on oluline, et saaks toimuda sigade liikumine ilma eraldi kontrollita. SAKi uurimine metssigadel käesoleval aastal muutub. Enam ei uurita kõiki kütitud metssigu, vaid ainult nendes jahipiirkondades, kus SAK levib või on oht selleks. Enam ei uurida antikehasid, vaid uuritakse ainult viroloogiliselt. Jahimeestel tuleb info Jahisesse, hetkel Google põhine kaart. Lisaks uuritakse kõiki metssigu, kes viiakse lihatööstusesse ja surnud metssigu.

Küsimused:

4. Kas Eesti on ametlikult PRRS-i vaba?

Ametlikult ei ole, sellist staatust Euroopa Liidul pole. Kord aastas läbi viidud uuringu kohaselt oli sel aastal 2 kahtlust, kuid haigust ei tuvastatud.

5. Karantiini kohustus sisse toodavatele sigadele? (Tootjad kirjeldavad olukorda, et PRRS on sisse toodud seal avastatud. PTAI selle kohta info puudub).

Ametlikult karantiini nõuet ei ole. Ainult seemendusjaamal on selline kohustus. On soovitatav, kuid ettevõtja enda otsus. Bioturvalisuse meede, mis võiks olla kirjeldatud bioturvalisuse kavas (kuidas käsitletakse sisse toodavaid loomi).

Haigustest vabaks kuulutamine peab aitama kaasa ekspordile ja parema hinna saavutamisele. Maailma Loomatervise Organisatsioonis saab riik ennast ise haigusevabana deklareerida.

Kuni SAK Eestis levib, jäävad teised olulised haigused tahaplaanile.

Ettepanek: Koostada ettepanek ReM-le täiendada määrust selliselt, et kehtestada karja sisse toodavatele sigadele karantiinikohustus.

- *Sigade liikumine ja järelevalve. Anne-Ly Veetamm, PTA*

Eesti on SAKi suhtes II tsoonis ja Hiiumaa I tsoonis. Eestis sead, mis lähevad tapamajja ja vastavad kõigile nõuetele tagavad selle, et nende lihaga saab nii Eestis kui ELis kaubelda. Tingimuste kompleks, kuidas liikumine saab toimuda on keeruline.

Määrus 2023/594 art 15 liikumisnõuded sead II tsoon

- Residentsusperiood
- Sissetoomiskeeld- kehtib ettevõtetele, mis ei vasta kõrge nioturvalisusega ettevõtetest (mida tabelis ei ole)
- Kontrollid –24h enne lähetamist tehtud kliiniline ülevaade VJA poolt.
- Uuringud
- Nõuded ettevõttele (art 16)

Bioturvalisuskavade uued nõuded. Sisu vastavalt määruse III lisale. Põhiõtteliselt midagi uut ei ole. Lisaks SAKi tõrje uus eeskiri sätestab sigade väljas pidamise keelu, mis on Eesti siseriiklik nõue. Bioturvakava peab olema heaks kiidetud PTA poolt. Ettevõtted, mis on eelnevalt kõrge bioturvalisusega, on vaikumisi heaks kiidetud. Kui uus ettevõtte tahab omale staatust saada, peab see ettevõtte bioturvalisuse kava PTA-le heaks kiitmiseks esitama.

SAK tõrje eeskirja muudatusega võimalus teatud kohtades sigu väljas pidada. Kinnised ettevõtted (loomaaed), loomapargid jne. (Kui turismitalu tahab sigu väljas pidada, peab ta PTA-d teavitama, PTA annab/eianna loa riskianalüüsi alusel. Nakatumisoht on oluliselt kõrgem kui kinnisel asutusel. Kui sigade hellitamine küllastajate poolt on lubatud, siis PTA tõenäoliselt luba ei anna. PTA riskianalüüsil peab arvestama, kui piirkonnas on sigala.)

Uus kord alates 10.01.2024: kui sigu tahetakse ettevõttest välja viia (teise ettevõttesse, tapmajja jne.), siis ettevõtja vastutab ja allkirjastab nõuetele vastavuse deklaratsiooni, millega ütleb, et kõik nõuded on täidetud. Deklaratsioon esitatakse järelevalvele kooskõlastamiseks. Kui kooskõlastus on tehtud, siis eraldi enam PTA-d sigade liikumisest Eesti siseselt teavitama ei pea. Piisab liikumise registreerimisest PRIAs. Deklaratsioon kehtib 1 aasta. Sellega kaob igakordne liikumise teavitus ära.

Küsimus:

6. Miks metssigadelt proove enam ei võeta ja miks antikehade proove ei võeta?

SAK aastast 2014. Kuigi definitsioonina on seroposiitivne loom käsitletav haigusjuhuna, kui d valdav enamus riike nendest ei teavita. Samas on nt Läti ja Leedu uuringud näidanud, et seroposiitivsed ei ole üldjuhul ka nakkuse kandjad. Teavitatakse ja märgitakse ainult viiruspositiivsed. Antikehade proovid ei anna nakkuse ja leviku suhtes õiget pilti, annab viirusproovid. PTA-d huvitab nakkusohtlik loom.

20. veebruaril Euroopa SAK audit. Tahavad minna Lõuna-Eestisse (Põlvasse ja Võrumaale).

2. Salmonellooside tõrje eeskiri ja selle rakendamine. Piret Aasmäe, REM ja Helen Prommik, PTA

Ülevaade salmonellooside tõrje eeskirjast, muudatustest ja rakendamisest. Koos PTA-ga on tulemas infopäev tootjatele, kus tuleb esitamisele Roasto ettekanne riskide maandamisest tapamajades ja tööstustes. Maag Eesti sõnul on nemad välja töötanud karmimad kontrollireeglid ja meetodid.

Küsimus:

7. Kui proov võetakse tapamajast, kas farmi teavitatakse tulemustest?

PTA kommenteerib, et info edastatakse ka farmile.

8. Kliiniliselt haiget looma võib ravida laborianalüüsi olemasolul. Neile saab AB ravi peale panna. Kui viirus levib, kas võib teistele loomadele ravimid peale panna, kas võime ravima hakata või peame ootama hakkama laborivastuseid?

Kui salmonelloos on juba karjas diagnoositud, siis ei kliiniliste tunnustega salmonelloosi põdevate teiste loomade puhul pea tegema uuesti ravimitundlikkuse testi.

9. Peab dokumenteerima loomade ülevaatused- kas negatiivne leid tuleb registreerida?

Positiivse leiu puhul tuleb dokumenteerida ülevaatus. Kord aastas tuleb läbi viia ja dokumenteerida loomade ülevaatus.

Ettepanek: PTA peaks regioonides tegema kohustuslikuks teha regulaarseid regioonijuhtide kohtumisi piirkonna tootjatega.

3. Antimikrobiaalsete ravimite kasutusandmed, Elina Tooming, PTA

Käesoleval hetkel pole veel ReM loonud antimikroobsete ravimite esitamise teenusele rakendusliidest, kuna ükski eratarkvara pole näidanud liidestumiseks huvi. Kui ettevõtjatel on huvi olemas e-lahenduse järele, siis tuleb ametlik kiri teha ministeeriumi IT osakonnale.

Täpsemalt liidestumise protsessist:

ReM arendab antimikroobsete ravimite esitamise teenusele rakendusliidese, mis on üks ja universaalne. Vastav rakendusliides loob võimaluse eratarkvaradel liidestuda ning edastada kliendi (eratarkvara kasutav veterinaararst) andmeid riigi tarkvarale.

Eratarkvaral tuleb riigi tarkvaraga liidestuda ning selleks peab huvitatud osapool (eratarkvara) vastama kõikidele riigi tarkvara nõuetele. Edastatavad andmed peavad vastama ärireeglitele. Eratarkvara peab suutma andmete esitajale (veterinaararstile) kinnitada, kas andmed said esitatud. Juhul, kui veterinaararstil andmete esitamine ei õnnestunud, siis eratarkvara peab olema suuteline leidma vastavad vead ehk tagama andmete kvaliteedikontrolli.

Eratarkvara firma arendab liidese riigi tarkvaraga liidestumiseks omal kulul. See tähendab, et eratarkvaral peab olema huvi lisaarenduse väljatöötamiseks. Kui mõni eratarkvara firma avaldab soovi liidestumiseks, siis tuleks võtta ühendust ReM-ga või PTA-ga.

Küsimused:

10. Kas on võimalus saada tagasisidet farmide lõikes, et saada infot, kus ravimisel võrreldes teiste farmidega positsioneerud?

Tulevikus plaanime antimikrobiaalsete ainete kasutusandmete visualiseeritud ja analüüsitud tulemuste avalikustamist huvitatud osapooltele (nt. farmid, veterinaararstid, tarbijad, loomakasvatavad jne.). Hetkel keskendub PTA andmete kvaliteedi hindamisele, et tagada usaldusväärne informatsioon. Loodame koostööle LABRISega ning EMÜga, kelle abiga oleks võimalik analüüsitud andmete tulemuste põhjal anda teaduspõhist nõu.

Lisaks peab PTA kindlaks tegema, milliseid andmeid ja millises ulatuses võib huvitatud osapooltele jagada (andmekaitse küsimus).

11. Kas Bycox? On antibiootikum ja tuleb sisestada?

Baycox sisaldab toimeainet toltrasuriil, mis klassifitseerub kui alglooma vastane aine. Toltrasuriil ei ole antibiootikum, aga ta on antimikrobiaalne aine.

Toltrasuriili kohta tuleks andmeid esitada, kuid hetkel kliendiportaali ei võimalda seda teha. Selle võimaluse lisamine nõuab lisaarendust ning võib võtta veidi aega.

Kui kasutate antimikrobiaalseid aineid, mille kasutusandmeid kliendiportaali ei võimalda, siis palun teavitage sellest PTA peaspetsialisti Elina Toomingut. Seniks, kuni vastava ravimi sisestamise võimalus puudub, saate aruandluse esitada Exceli tabelina e-poti aadressile: elina.tooming@pta.agri.ee.

12. Millised ravimid on sees ja millised mitte?

Nimekiri ravimite ATC koodidest, mille kohta tuleb pidada arvestust ja mille kohta tuleb esitada kasutusandmeid on loetletud Komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2021/578 lisas: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/ALL/?uri=CELEX:32021R0578>.

Määruses on välja toodud ka ravimid, mille kasutusandmete edastamiseks on märgitud „võib esitada“ (nt. Baycox, ATC QP51). Sellele vaatamata tuleb sisestada andmebaasi kõik antimikrobiaalsed ravimid.

13. Kuidas arvestatakse ravikorda ja ravikuuri? Kuuri puhul tuleb ravi saanud põrsaste arv nr neli päeva x 400 põrsast = 1600 põrsast. Need andmed ei ole võrreldavad.

Kasutusandmeid esitatakse minimaalselt kord kvartalis. Veterinaararstidel on võimalus esitada andmeid iga päev, kuigi sellele vaatamata tuleb süsteemi kanda ühe looma ravikuuriks kasutatud toimeaine kogus. Nt. 1 põrsa raviks kulus kokku x ml ravimit.

14. Kuidas märkida aerosoolide kasutamist? Mitu looma tuleks märkida pudeli kohta?

Kui teil tekib x arv tühje pudeleid, siis märkige ära, kui mitmel loomal olete seda kasutanud. Nt. Päeva lõpus on kolm tühja pudelit. Märkige süsteemi, et kolm pudelit kulus 25-looma ravimiseks.

15. Millal on viimane 2023 kasutusandmete esitamise kuupäev?

Infotunnis andsime teada, et 5.01.24 oli viimane kasutusandmete esitamise kuupäev, sellise tähtaja aruande esitamiseks sätestab MEM määrus nr. 68. Tehniliselt on siiski nendel, kes mingil põhjusel ei ole veel jõudnud aruandeid esitada, Kliendiportaalis võimalik 2023 aasta kasutusandmeid esitada kuni 30.01.24. Peale seda kuupäeva süsteem automaatselt suleb selle võimaluse.

Ettepanek: Koostada veterinaararstidele juhend ravimite arvestamiseks.

PTA kommentaar: Lähiajal teeb PTA kodulehele antimikroobsete ravimite ja vaktsiinide andmete esitamise ühtse juhendi.

4. Seakasvatuse mõisted erinevates õigusaktides ja registrites. 28.märtsil 2023 toimunud ümarlual tõstatatud teema jätk, ReM, PTA, PRIA

PRIA: Eesmärk vähendada andmesisestust. Tõuaretuseks mõeldud tähendab, et ta on erinevalt märgistatud.

Kuidas defineerida aretusloom? Nooremis – paaritamata emis? Korduvalt paaritatud emised, Paarimata emised – kes on paaritamata emis? Sisuliselt ei ole sellist emist olemas? Need on küsimused, millele tootjad soovivad riigilt selgitusi. Põrsastega emis on seemendamata emis. Kasvatajatel on segadus, kes on kes? Märkusena lisasid seakasvatavad, et sigu ei paaritata, vaid seemendatakse. Tootjad saavad mõisterest erinevalt aru ja esitavad erinevaid andmeid. Kahjuks tõlgendavad ja mõistavad mõisteid erinevalt ka riigiasutused.

Kes on paaritamata emised? Kas need on emised, kes ei ole tiined, keda plaanitakse välja praakida. Pörsastega emis. Nädala jooksul võetakse pörsad ära, kas seda nädalat tuleb esitada?

Ettepanek: PRIA põllumajandusloomade registrisse lisada selgitus, millist looma seal mõeldakse. Kui tootjatel on sellega segadus, siis järelikult on lahendust vaja.

- **Määrused 74¹ ja 80² – põhimõtted ja kasutatavad mõisted, Enno Piisang, ReM**

Eesti seakasvatuses kogutavad andmed ja mõisted tulenevad EL-i komisjoni rakendusmäärusest (EL) 2023/2745 statistikakogumise kohta.

Emis on tõuaretuseks ette nähtud emis kaaluga vähemalt 50kg, olenemata sellest, kas ta on poeginud või mitte. Nooremis ei ole poeginud. Paaritamine on EL statistikamääruse väljend ja tähistab igasugust tiinestamist. Võimalik on määruses 74 kasutada mõlemat väljendit, et kõik saaks kaetud.

Andmed kogutakse iga aasta 31.12 seisuga, selleks päevaks on üle 50 kg emis kas seemendamata (esimest korda või poegimisjärgselt uuesti) või seemendatud (esimest korda või poegimisjärgselt uuesti).

Statistiliselt ei ole oluline, mis põhjusel karjas olev emis näiteks kontrollkuupäevaks uuesti seemendamata on, oluline selle näite puhul on, et ta on 31.12 seisuga karjas, poeginud ja seemendamata. See põhimõtte kehtib kõigi kategooriate kohta, räägime 31.12 seisust.

Määruse 74 muutmise eelnõu on juriidilises ekspertiisis. Ülevaade andmetest, mida tuleb esitada. Määruse nr 74 seletuskirja on selgitused mõistete osas lisatud.

Küsimused:

16. Mida statistika määruse andmetega ELis tehakse? Millist teadmist see annab? Milliseid poliitilisi otsuseid nende andmete põhjal tehakse?

Riikide vaheline statistiline võrdlus, põllumajanduspoliitikate (nt toetuste) mõjude hindamine, seapopulatsiooni taastootmise dünaamika ja trendide hindamine, EL eelarvega seotud analüüsid jne. Nuumikute osas saab võrrelda erinevate riikide andmeid. Mujal riikides on nende kaaludes erinevusi.

17. Statistika võetakse aluseks toetuste jagamisel.

ReM: erakorralised toetused on erakorralised. Lepitakse kokku ELi tasemel. Ajaraam on väga väike. Kui tuleb erakorraline toetus, siis tuleb kiirelt reageerida, ajaraam on 7-8 kuud. Andmed

---

¹ Maaeluministri määrus nr 74 „Põllumajanduslooma märgistamise ja registreerimise ning veisepassi väljastamise kord, põllumajanduslooma tapmisest ja hukkamisest ning kõrvaldamisest teavitamise kord ning identifitseerimisvahendi eemaldamise ja asendamise nõuded“

² Maaeluministri määrus nr 80 „Nõuded sigade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta, sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsete menetluste loetelu ja neid läbiviivad isikud ning nõuded nende menetluste teostamisele ja neid menetlusi teostava isiku ettevalmistusele¹⁴“

peavad olema pidevad ja üheselt mõistetavad ja nende alusel peab olema võimalus otsuseid teha. Läbi rääkida, et loomade registrisse anda samad andmed.

Eesti õigusloome normitehnika ei luba EL määruse tabelit samal kujul õigusakti teksti lisada, lisaks on EL määrad vahetult kohalduvad. Seletuskirjas on mõisteid selgitatud.

18. Kuidas tõlgendada sõnastust „aretuseks ette nähtud“?

ReM sõnastust ei tõlgenda, see baseerub tootja aususel ja arusaamal.

Ettepanekud ja edasised sammud:

- 1. Võtta ühendust Statistikaametiga (kontaktisik Eve Valdvee) ja küsida, kuidas mõisted statistikamääruses parandada ning kas arusaamatusi on ka teistes riikides.**
- 2. Küsida KOM-lt mis infoga tehakse, kas tõesti kõiki neid mõisteid on vaja?**
- 3. Teha ettepanek EL-i määruse muutmiseks?**
- 4. Koondage oma küsimused ja probleemid. Sh juhised ja juhend, mis aitaks.**

5. Sealiha konverents koos suvepäevadega.

Koos ministeeriumi, PRIA ja PTA-ga. Ettepanek on korraldada juuni alguses kahepäevasena.

Lepiti kokku teha konverents koos suvepäevadega septembri alguses.

6. ReM-i kontaktid

Küsimused ja ettepanekud otse teemaga tegeleva ametniku meilile (mitte info@agri.ee ega ministrile). Üldised loomatervise ja heaolu küsimused (ja alati panna kirjast koopia) – Kadri Kaugerand kadri.kaugerand@agri.ee

- Loomataudid – Ülle Pau ylle.pau@agri.ee
- AMR Piret Aasmäe – piret.aasmae@agri.ee
- Heaolu küsimused Ulrika Tuppits – ulrika.tuppits@agri.ee
- Märgistamine Enno Piisang – enno.piisang@agri.ee